

MEGHÍVÓ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TISZTELETTEL MEGHÍVJA A

**MTA SZAB Neveléstudományi - Pszichológiai Szakbizottság
Szociális képességek munkabizottsága**

A nők a modern társadalmakban *CÍMŰ NEMZETKÖZI KONFERENCIÁRA*

Időpont: 2025. március 7. péntek 9.00 órától 17 óráig

Helyszín: MTA SZAB-székház 103-104 előadóterem
6720. Szeged, Somogyi utca 7.

Hibrid (online vagy személyes megjelenésű) konferencia.

Online csatlakozás lehetősége:

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/84734982603?pwd=VCd7eIQyHk06CEX4tTJ9n71wq9cjeX.1>

Meeting ID: 847 3498 2603

Passcode: 466688

PROGRAM

9:00-9:10 MEGNYÍTÓ

Dr. Hekáné Dr. Szondi Ildikó PhD, a Munkabizottság elnöke

Kontakt: Tel.: +36309638137, e-mail: szondiildi@gmail.com

9:10 – 9:30 Prof. dr. Thorday Attila, főiskolai tanár, Gál Ferenc Egyetem Teológia Kar
Szeged: *Some aspects of the male-female dichotomy*

9:30 – 9:50 Prof. dr. sc. Zrinka Erent-Sunko - Asis. mr. iur. Maria Dikanović Lukić,
Chair of General History of Law and State, Faculty of Law, University of Zagreb: *Women's
Rights in One (Key?) Case - Overturning Legal History*

9:50 – 10:10 Dr. Bockovac Timea, Pécsi Tudományegyetem BTK – Josip Juraj Strossmayer
Tudományegyetem BTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Eszék: *Frangepán Zrínyi
Katalin irodalmi recepciója*

10:10 – 10:30 Prof. dr. Željko Bartulović, University of Rijeka, Faculty of Law Croatia:
The legal battle for pensions of women workers at the tobacco factory in Rijeka after 1918.

10:30 – 10:50 Mr. Milana Ranković, Teaching Associate MSc, Faculty of Law, Podgorica,
Montenegro *Protecting Women in the Digital Age*

10:50 – 11:10 Dr. habil László Heka Phd, Associate Professor SZTE ÁJTK: *A zsidó, keresztény és iszlám jog szerinti házasság – összehasonlító vizsgálat - Marriage under Jewish, Christian and Islamic law – a comparative study*

11:10 – 11:30 Prof. dr. sc. Vilma Pezelj, Full Professor, Chair of Legal History, Faculty of Law, University of Split: *Some Issues Regarding the Criminal Legal Status of Women in the Medieval Statute of Brač (on the occasion of the 720th anniversary)*

11:30 – 11:50 Dr. sc. Maja Polić, Croatian Academy of Sciences and Arts Regional Committee Rijeka: *The Family of Kornelija Dežman and the Charity of Franjo Rački and Josip Juraj Strossmayer*

11:50 – 12:10 Miran Marelja, PhD Assistant Professor, University of Zagreb: *Women in Ancient Greek Warfare and the Legal Foundations of Protective Norms: The Development of the Principle of Distinction*

12:10 – 12:30 Assoc. Prof. Dalida Rittossa, University of Rijeka, Faculty of Law Croatia - Department of Criminal Law Institute for Criminal Sciences - Head Researcher: *Criminal Justice Strategies to Combat Family Violence in Croatia – Lessons Learned and Future Steps*

12:30 – 12:50 Dr. Bathó Gábor PhD, Nemzeti Közszerológati Egyetem Budapest: *Női főispánok régen és még régebben - kivételes személyek a vármegyék élén a 16-20. században*

Ebédpszünet 12.50 - 13.10 óra

13.10 – 13.30 Hegyesi Dóra ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Regionális Tudományi Tanszék, Budapest MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport

A mentális térképezés módszereinek lehetőségei a digitális adatfelvétel korában

13.30 – 14-00 Diószegi Szabó Pál PhD, egyetemi oktató, költő

„Minap sövény mellett mentem...” Értékes női viselkedésmintázatok a provanszál hagyományú trubadúrversekben

14.00 - 14.30 Dr. Ottlecz Anna kutatóorvos

Nők a festészet világában

14.30 – 15.00 Kiss Endre, D.Sc. professzor emeritus

Szemponrt a gender-problematika aktuális vitájához

15.00 - 15.30 : Somogyi Lehel, az Eleki Életmódközpont vezetője

Hogyan szabaduljunk meg rossz szokásainktól?

Hogyan alakítsunk ki jó szokásokat?

15.30 – 16.00 Dr. Bogoly József Ágoston C.Sc. irodalomtörténész és kultúrakutató

Czóbel Minka költészetének kiágazása a szecesszió és a szimbolizmus felé

16.00 – 16.20 Gombos Jarmo PhD hallgató

Finn nők a haza szolgálatában

16.20 -16.40 Cseh Sára, Földrajz BSc szakos hallgató, Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar, Témavezető: Dr. Nagy Gyula, adjunktus, SZTE TTIK Társadalomföldrajz Tanszék

A testvérvárosi települések története és kapcsolati dinamikája a magyar - román határtérség példáján

16.40 – 17.00 Kádár Anett – Füzesiné Sümeghy Borbála MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport SZTE TTIK Földrajz-Földtudományi Intézet, Kiskunhalasi Fazekas Mihály Általános Iskola

A nyári felejtés vizsgálata térképolvasási területen: Keresztmetszeti felmérés általános iskolások körében

Ismertetőik:

Prof. dr. Thorday Attila Gál Ferenc University, Faculty of Theology, Szeged: *Some aspects of the male-female dichotomy*

The duality of mankind is already found in the Hebrew scriptures of the Bible, as being in the will of the Creator and reflecting the identity of God. In this lecture we will look at the sense in which man and woman are equal helpers of each other.

Prof.dr.sc. Zrinka Erent-Sunko - Asis. mr. iur. Maria Dikanović Lukić, Chair of General History of Law and State, Faculty of Law, University of Zagreb: *Women's Rights in One (Key?) Case - Overturning Legal History*

This presentation aims to examine once again the circumstances that led to the ruling in *Roe v. Wade* and the change and consequences in the case in question today.

Dr. Bockovac Timea, Pécsi Tudományegyetem BTK – Josip Juraj Strossmayer Tudományegyetem BTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Eszék : *Frangepán Zrínyi Katalin irodalmi recepciója*

Az előadás célja a feltehetőleg 400 éve, 1625-ben született, tragikus sorsú Frangepán Zrínyi Katalin (Ana Katarina Zrinska) portréjának felvázolása. A költőnő a 17. századi horvát irodalom kiemelkedő alakja, diplomata, nyelvművelő, mecénás, az ún. „ozalji irodalmi kör” egyetlen női tagja. Legismertebb műve az 1661-ben kiadott *"Putni tovaruš"* (Útitárs), egy vallásos elmélkedéseket tartalmazó imakönyv horvát fordítása. 2014-ben jelent meg a *Pjesmarica Ane Katarine Zrinske* (Ana Katarina Zrinska verseskönyve) c. horvát-latin-német-szlovén nyelvű költeményeket tartalmazó kötet, amely a kortás filológiai kutatások eredményei alapján (D.Dukić- J.Lukec 2017) közel 30 saját művet is tartalmaz a hit, a hazaszeretet és a személyes tragikum motívumrendszerébe illesztve. Frangepán Zrínyi Katalin életművének jelentősége nemcsak irodalmi munkásságában rejlik, hanem abban is, hogy támogatta férje, Zrínyi Péter politikai és kulturális tevékenységét, hozzájárulva ezáltal a horvát és magyar nemzet függetlenségi törekvéseihez.

Prof. dr. Željko Bartulović, University of Rijeka, Faculty of Law Croatia: *The legal battle for pensions of women workers at the tobacco factory in Rijeka after 1918.*

After the collapse of the Austro-Hungarian Empire, women employed at the tobacco factory in Rijeka fought for years for their pensions. In this paper, we present their persistent fight for their rights.

Mr. Milana Ranković, Teaching Associate MSc, Faculty of Law, Podgorica, Montenegro
Protecting Women in the Digital Age

Nowadays, the empowerment of women through technology is accompanied by unprecedented challenges related to privacy, safety, and online harassment. Women are more vulnerable to identity theft, cyberbullying, and exploitation as the use of the internet increases every day. This presentation explores the issues women face in the online realm, its psychological and societal impacts, and provides several solutions for this growing problem which includes stronger legal frameworks, digital literacy, and technology solutions to safeguard their rights. By examining the intersection of gender, technology, and security, the paper discusses the role of governments, tech companies, and civil society in fostering a safer

online environment to enhance the well-being of women in an increasingly interconnected world.

Dr. habil László Heka Phd, Associate Professor SZTE ÁJTK: *A zsidó, keresztény és iszlám jog szerinti házasság – összehasonlító vizsgálat - Marriage under Jewish, Christian and Islamic law – a comparative study*

The three monotheistic religions we are examining - Judaism, Christianity and Islam - pay special attention to marriage as a lifelong union between a man and a woman. Our presentation will examine the marital relationship regulated by the three religions, with a special focus on Catholic marriage. According to the teaching of the Catholic Church, marriage is a sacrament, an indissoluble, lifelong and unconditional union born of love.

Prof. dr. sc. Vilma Pezelj, Full Professor, Chair of Legal History, Faculty of Law, University of Split: *Some Issues Regarding the Criminal Legal Status of Women in the Medieval Statute of Brač (on the occasion of the 720th anniversary)*

Reflecting on the solutions offered by Dalmatian statutory law as a Mediterranean and European phenomenon, and researching the main tendencies in the regional and continental framework, the author seeks to detect potential specificities of the criminal legal status of women in the medieval Statute of Brač from 1305. In doing so, special emphasis is placed on the criminal legal position of women as perpetrators or victims of criminal acts such as rape, sorcery, offense, theft, murder, etc. This research implies knowledge of the European legal systems of that period.

Dr. sc. Maja Polić, Croatian Academy of Sciences and Arts Regional Committee Rijeka: *The Family of Kornelija Dežman and the Charity of Franjo Rački and Josip Juraj Strossmayer*

After his untimely death, Kornelija Dežman, the wife of the physician and writer Ivan Dežman, had to take care of her family: two daughters and her son Milivoj, who, like his father, became a respected physician and politician. Thanks to Franjo Rački and Josip Juraj Strossmayer, she received an annual allowance of 300 forints, with which she could easily support her family. Son Milivoj had the privilege of having Strossmayer as his godfather at his confirmation, and as a result, he received a scholarship and was able to more easily complete his medical studies in Graz. It was thanks to these two great men that the young man became a respected scientist and social activist.

Miran Marelja, PhD Assistant Professor, University of Zagreb: *Women in Ancient Greek Warfare and the Legal Foundations of Protective Norms: The Development of the Principle of Distinction*

In ancient Greek warfare, women were generally regarded as non-combatants, yet they frequently became victims of violence, enslavement, and other wartime atrocities. Over time, certain customs and moral principles emerged to regulate the conduct of war, leading to the gradual development of norms that sought, albeit imperfectly, to distinguish between

combatants and non-combatants. While the principle of distinction was not universally recognized among the Greek city-states, it found expression in philosophical thought, political treaties, and evolving legal customs. This study examines the emergence of legal norms aimed at protecting women in armed conflicts in ancient Greece, analysing their foundations in customary law, religious prohibitions, and philosophical discourse. By tracing the legal and ethical frameworks that shaped wartime conduct, this research highlights the early development of protective norms that would later influence the evolution of international legal principles governing the treatment of civilians in war.

Assoc. Prof. Dalida Rittossa, University of Rijeka, Faculty of Law Croatia - Department of Criminal Law Institute for Criminal Sciences - Head Researcher: ***Criminal Justice Strategies to Combat Family Violence in Croatia – Lessons Learned and Future Steps***

In recent years, the Criminal Code of the Republic of Croatia has been frequently supplemented and amended. The legislator adopts new normative solutions almost annually, which change the general criminal law institutes, enter the normative corpus of criminal offenses and alter the legislative policy of their punishment. The analysis has shown that the criminal offense of family violence is one of the most frequently amended criminal offenses alongside sexual offenses. Legislative interventions have ranged from the complete deletion of the offense to its reinstatement in the catalogue of incriminations and tougher penalties. Finally, the last Amendments to the Criminal Code in 2024 made changes to the description of the offense in order to eliminate ambiguities about its interpretation in court practice. A detailed analysis of the normative elements of family violence, supported by examples from judicial practice, will show whether the legislator has succeeded in doing so. The insights gained will be used to explain why reshaping repression through criminal law interventions cannot and should not be the main policy strategy to combat family violence.

Dr. Bathó Gábor PhD, Nemzeti Közszerológati Egyetem Budapest: ***Női főispánok régen és még régebben - kivételes személyek a vármegyék élén a 16-20. században***

A főispáni tisztség újbóli bevezetése egy elsőre valósnak tűnő problémát hozott felszínre azaz, hogy miként illeszkedhetnek a hagyományosan férfi főispánok közé a modernkori női főispánok. A probléma nem valós, hiszen közismert, hogy a még az 1950-es tanács törvény előtt, de már az 1949-es fordulat után Magyarországon több női főispán is működött. Az ő esetükben - mint más vezető pozíciónál - első sorban a párthűség és nem az előképzettség volt a fontos. Emellett az új rend demonstratív juttatott nőket a férfiak uralta pozíciókba. Azonban nem ők voltak az első női főispánok. Magyarországon a 16. századtól nevezzük egységesen a vármegyék élén állókat főispánnak, és a 16. századtól, pontosabban a Mohács utáni időszakból ismertek olyan nők, főként főnemesi özvegyek, akik a főispáni pozíciót ellátták, betöltötték. Az előadás a különböző korokban és módokon a főispáni pozícióba került nőket mutatja be.

Hegyesi Dóra ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Regionális Tudományi Tanszék, Budapest MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport

A mentális térképezés módszereinek lehetőségei a digitális adatfelvétel korában

A mentális térképezés hagyományos és jól bevált módszer a térrel kapcsolatos észlelések, emlékek és elképzelések vizsgálatára. Az alábbi kutatás arra keres választ, hogy milyen mentális térképezési lehetőségek vannak a digitális adatgyűjtés korában és feltételei mellett.

A vizsgálat résztvevői (n=48) egy budapesti nemzetközi középiskola 15 éves diákjai. Mivel ezek a diákok különböző időpontokban érkeztek Budapestre, lehetőség nyílik annak vizsgálatára, hogy van-e összefüggés a mentális térkép részletessége és az adott városban eltöltött idő között. Az adatfelvétel angol és magyar nyelven is zajlott, a résztvevők választhatták a kívánt nyelvet. Szülői beleegyezés mellett történt az adatfelvétel.

A vizsgálat három részből áll. Az első fázisban, az előzetes adatgyűjtés során a résztvevők Henry Milgram stílusában mentális térképet rajzoltak szülővárosukról, Budapestről, és kitöltötték a Santa Barbara Sense of Direction Scale-t, egy háttérkérdőív mellett. A mentális térképek kvantitatív elemei és a két másik kutatási eszköz között összefüggéseket lehet azonosítani. A második fázis során a Terra Cognita Toolkit első elemét, egy digitális mentális térképkészítő eszköz került kifejlesztésre, és lett pilot kutatás lefolytatva azonos alapsokaságon. Ez az eszköz lehetővé teszi a tájékozódási pontok elhelyezését és címkézését egy minimalista térképi rétegen, amely geoadatokat szolgáltat a precíz elemzéshez. A kísérleti eredmények néhány szükséges módosítást javasoltak az eszközön, különösen a használat és a címkézés rugalmasabbá tételét illetően. A frissített eszköz kísérleti tesztelésére 2025 márciusában kerül sor.

Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy bár a legtöbb résztvevőnek meglehetősen részletes mentális térképei voltak, átlagosan 11 elemmel, ezeknek az eszközöknek csak egy töredéke kapcsolódik a kognitív térképeken belül a tényleges fizikai helyszínekhez. A frissített eszköz lehetővé teszi majd e jelenség mögöttes összefüggéseinek feltárását.

Diószegi Szabó Pál PhD, egyetemi oktató

„Minap sövény mellett mentem...” Érdekes női viselkedésmintázatok a provanszál hagyományú trubadúrversekben

Az előadás, néhány jellemző költemény alapján, ragadja meg a versekből kiolvasható, mondhatni már már konvencionális női reakciókat a hódoló gesztusokra.

Azonban a kép összetettebb, mert számos példát találunk az éppen szokatlan, modern és találékony válaszreakciókra, de arra is, amikor a nő helyezkedik bele a trubadúr szerepkörébe.

Dr. Ottlecz Anna kutatóorvos, *Nők a festészet világában*

A nemek nem határozzák meg a tehetséget, a művészi adottságokat. Ihlet és tehetség bárkinek megadatik. Mégis, ha a művészet történetét végig nézzük, sokkal kisebb számban találkozunk a művészetet hivatásszerűen űző női alkotókkal. A férfiak dominanciája kimagasló. A művészettörténelem kiválóan bemutatja, hogy a nők művészethez való hozzájárulásait gyakran mellőzték, nem engedélyezte a család, továbbá sok esetben lekicsinyítették jelentőségét, előfordult, hogy letörölték a nevét és egy

férfiével helyettesítették, hogy kedvezőbb áron adhassák el a művet. Megállapíthatjuk hogy a nőknek másodlagos szerep jutott a művészeti életben. Mindezek ellenére számon tarthatunk kiemelkedő női művészeket. Az előadás, mely teljességre természetesen nem törekedhet, a reneszánsztól kiindulva a huszadik század végéig terjedően bemutat kiemelkedő külföldi és hazai női alkotókat!

Kiss Endre, D.Sc. professzor emeritus

Szempont a gender-problematika aktuális vitájához

A jelen előadás egy különös szempontot kíván hozzátenni a tipikusan main gender-problematika sokoldalú feldolgozásához. A leghatározottabban állítjuk, hogy ez a szempont nem tartozik az aktuálisan legfontosabbnak tekinthető szempontok közé, mégis talán nagyobb távlatból lényegessé válhat egy már készülőben lévő átfogó elmélet kialakításához.

Az *utólagos engedetlenség* eredetileg azokra a társadalmakra jellemző, amelyek egyszer már majdnem végérvényesen és teljesen elveszítették szabadságukat. Legtöbbször úgy, hogy egy-egy diktatórikus politikai rendszer foglyul ejtette őket, amellyel szemben az azt megelőző politikai harcok idején nem tudtak, nem akartak vagy nem mertek tevőlegesen engedetlenséget tanúsítani. Ideáltipikusan tiszta, pszichológiai áttételek során semmiféle magyarázatra nem szoruló módon rendszerint aránytalanul felerősödtek a *tragédia után* az engedetlenség összes lehetséges formái, hiszen nyilvánvaló *kompenzációs* motívumok alapján kiéleződött az érzékenység az engedetlenség elmulasztásának a jelenben is negatív lehetséges következményei iránt. Kifordul a világ! A diktatúra valós világában hallgató társadalom a demokrácia valós világában intranzigensen leplezheti le akár a demokratikus hatalmat is. A valós történelmi időben elmulasztott ellenállásból származik *Schelsky* kiváló kategóriája, amely a szóban forgó diktatúra vagy más elnyomás után, azaz a szó szerint vett felszabadulás után annál erősebben nyilvánul meg. Az *utólagos engedetlenség*, mint láttuk, *per definitionem* kompenzatórikus karakterű. *Éppen a kompenzáció ereje az, amelynek nagyságrendje nemzedékekre is rá tudja nyomni bélyegét.* Önálló életre kelhet, miközben az *utólagos engedetlenség* feltétel nélkülsége, feltétel nélküli hite saját igazságában könnyen be is szűkítheti az azt képviselő társadalom szemhatárát.

Ebben az előadásban megpróbálkozunk az „*utólagos engedetlenség*” jelenségének a gender-problematika értelmezésére való alkalmazásával. Egyrészt *közvetlenül*: megpróbáljuk felhasználni a gender-problematika értelmezésében. Másrészt, valamelyes módosított formában, úgy is felhasználjuk, hogy az „*utólagos ellenállás*”, „*utólagos forradalom*” fogalmait átalakítjuk „*a kísértetekkel szembeni ellenállás*” és a „*fantóm-forradalom*” fogalmává.

Somogyi Lehel, az Eleki Életmódközpont vezetője

Hogyan szabaduljunk meg rossz szokásainktól? Hogyan alakítsunk ki jó szokásokat?

A szokások fontos szerepet játszanak életünkben: a rossz szokások (dohányzás, alkoholfogyasztás, helytelen táplálkozás) szó szerint az életünkbe kerülhetnek, a jó szokások ellenben nagy mértékben megkönnyítik és meg is szépítik

hétköznapijainkat. Mi a tudomány jelenlegi álláspontja a szokások kialakulásáról, hogyan alakulnak ki a szokások az agyunkban? Milyen stratégiával fejleszthetünk új életmódbeli szokásokat? Mennyi időt vesz igénybe mindez? Honnan nyerhetünk erőt a kitartáshoz és állhatatossághoz eközben? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keressük majd a választ.

Dr. Bogoly József Ágoston C.Sc. irodalomtörténész és kultúrakutató

Czóbel Minka költészetének kiágazása a szecesszió és a szimbolizmus felé

A lírai formateremtésben a 19. század végén, a 20. század elején Czóbel Minka új utakon járt. Verseinek költészettörténeti szerepét igazán csak a kései utókor fedezi fel. Előre mutató lírai teljesítménye a modernséget megelőlegező stílustörténeti jelentőséggel rendelkezik. A Nyugat című folyóirat költőnemzedékeinek elődjeként a szecesszió és a szimbolizmus felé kiágazó ritmikus kísérleti próza és a szabadvers területén hozott újat. A női költői szubjektum egyedisége, világképalkotó műveltsége, költői teremtő képessége, Czóbel Minka versesköteteinek hangulatvilága a mai olvasó számára különös értéket képvisel. A hagyományvesztés mentén az új világrend bizonytalansági tényezői Czóbel Minka költészetét és világképét a kivonulás és a kozmikus magány, a szecessziós és a szimboliztikus lírai gondolkodásmód felé tágítják.

Gombos Jármo PhD hallgató

Finn nők a haza szolgálatában

Előadásomban a finn nők szerepét mutatom be a honvédelemben az 1918-as testvérháborúra és 1939-1944 és 1995-2025 közötti időkre koncentrálva.

Finnország 1917-ben nyerte el függetlenségét, és már az 1918-as véres testvérháborúban harcoltak és estek el nők. A baloldalon katonaként is szolgáltak, jobboldalon inkább az egészségügyi és élelmezés oldalon támogattak a fehéreket.

A testvérháború után nők nem szolgáltak katonaként, de a fehér oldalon tapasztalatot szerzett nők 1920-ban megalapították a Lotta Svärd egyesületet, mely feladata az önkéntes honvédelem volt. E körbe tartozott a testvérháborúban ellátott feladatok mellett – már országosan szervezett egyesületként – a légvédelem támogatása, az adománygyűjtés és kisebb mértékben a felszerelések készítése és javítása. A második világháború alatt a szervezet önkéntesei körülbelül 25000 olyan katona(férfi) munkáját váltották ki, akiket így harcoló egységekhez tudtak vezényelni. A szovjetek dominálta Szövetséges Ellenőrző Bizottság elrendelte a Lotta Svärd feloszlását 1944-ben.

Ez után bő öt évtizedig nem vettek nők részt a finn honvédelemben, ha a civil, leginkább irodai pozíciókat nem számítjuk a Finn védelmi erőknél. 1995-ben nyílt meg a lehetőség a nőknek az önkéntes sorkatonai szolgálatra, ezt követően a hivatásos tiszti pálya is megnyílt számukra. Jelenleg a politikai pártok és a lakosság jelentős része támogatja, hogy

Norvégiához, Svédországhoz és Dániához hasonlóan a nőkre is legyen kiterjesztve a sorkatonai szolgálat.

**Cseh Sára, Földrajz BSc szakos hallgató, Szegedi Tudományegyetem,
Természettudományi és Informatikai Kar, Témavezető: Dr. Nagy Gyula, adjunktus,
SZTE TTIK Társadalomföldrajz Tanszék**

A testvérvárosi települések története és kapcsolati dinamikája a magyar - román határtérség példáján Az elmúlt években Magyarország nemzetközi megítélése változatos és sok esetben megosztó. Azok a külföldi partnerek, akikkel az emberek, települések, civil szervezetek, gazdasági szereplők különböző platformokon együttműködnek a közbeszéd résztvevői és formálói lehetnek. Éppen ezért felértékelődik a nagy múltra visszatekintő, korábbi személyes kapcsolatokon alapuló tapasztalat, barátság, szoros együttműködés. A téma relevanciáját az adja, hogy a testvértelepülésekkel hálózat-szempontról kevésbé foglalkoznak hazai kutatások.

Dolgozatom célja kettős. Egyrészt a testvértelepülési programok ismertetése, majd szabályszerűségének, motivációinak, típusainak és valószínűsíthető jövőjének, valamint támogatási struktúrájának a bemutatása. A dolgozat első részében az alapfogalmak tisztázását követően a kapcsolódó szakirodalmak feldolgozásával a kapcsolatok típusai és tevékenységei, azok gyakorisága, céljai, gazdasági aspektusa alapján mutatom be a jelenséget, különös tekintettel a magyar-román kapcsolatokra.

A dolgozat saját, többelemű empirikus kutatáson, a testvértelepülési szerződések elemzésén, a magyar-román testvértelepülések online kérdőíves felmérésén és interjúkutatáson alapul. Az elemzéshez saját adatbázist építettem, összesen 3086 magyar testvértelepülési kapcsolatot, és 808 magyar-román testvértelepülési kapcsolatot azonosítottam és térképeztem. A kapcsolatok hálózatelemzéséhez a Gephi szoftvert, a térképezéséhez a QGIS szoftvert alkalmaztam.

Az eredményekből megállapítható, hogy a nagy horderejű események, gyökeres változásokat eredményeztek az együttműködésekben. A testvértelepülési programok keletkezésének hátterét tekintve az azonos név, közös történeti múlt elősegíti a kapcsolatok létrejöttét. A testvértelepülések eredeti, békemissziós célja, ma már nem meghatározó, ezt a szerepet az EU-s források lehvívása és felhasználása vette át. A kapcsolatokban résztvevők szerint ezek a programok alkalmasak gazdaságélénkítésre és identitásépítésre, azonban fenntartásuk sok erőforrást igényelnek, melyek a kisebb települések számára nehézséget okoznak, így a kölcsönös elköteleződés alapvető. A magyar-román kapcsolatok létrejöttében nagy szerepet játszik a magyarságtudat és a politikai környezet, a testvérhálózatok kettős gyűrűs-rendszert alkotnak egy központi hálózattal és egy perifériás gyűrűvel. A legnépszerűbb kapcsolatok az ismert, turisztikai településekkel kötődnek.

Kulcsszavak: kapcsolati intenzitás, hálózatelemzés, magyarságtudat- és identitás, határmentiség, kulturális kapcsolatok, diákcsera program

**Kádár Anett – Füzesiné Sümeghy Borbála MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani
Kutatócsoport SZTE TTIK Földrajz-Földtudományi Intézet, Kiskunhalasi Fazekas
Mihály Általános Iskola**

**A nyári felejtés vizsgálata térképolvasási területen: Keresztmetszeti felmérés
általános iskolások körében**

Jelen kutatásunk célja a nyári felejtés (summer setback) jelenségének mélyreható vizsgálata a térképolvasási készségek területén, általános iskolás diákok (5-8. évfolyam) körében. A nyári felejtést korábbi kutatások főként az olvasás területén vizsgálták. A térképolvasási készség és a kapcsolódó ismeretek változásának feltárása azért fontos, mivel a földrajz tantárgy egyik alappillére, és jelentős transzferhatással bírnak más tantárgyakra, különösen a történelemre. A 2024 májusában indult keresztmetszeti vizsgálat során a tanulók teljesítményét a kerettantervben meghatározott tanulási célokhoz viszonyítva értékeljük. Az esettanulmány keretében az ötödik évfolyamos tanulók (n=31) egy hosszabb távú követő vizsgálat sorozaton is részt vesznek, ahol nyolcadikos korukig évente, tanév végén és tanév elején mérjük vissza fejlődésüket, lehetővé téve a nyári felejtés hatásainak pontosabb nyomon követését. A teljes vizsgálati minta létszáma 114 fő. Kutatásunk szorosan kapcsolódik az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertan Kutatócsoport munkájához, egy kiemelt célunk a kutatócsoport által kidolgozott, a térképolvasási készségek fejlesztését célzó feladatok hatékonyságának tesztelése. Az első mérési eredmények kiértékelése jelenleg folyamatban van. A várható következtetések hozzájárulhatnak a földrajzoktatás módszertani megújulásához és a nyári felejtés negatív hatásainak mérsékléséhez.